

Napoleon

Folosindu-se de energia Franței revoluționare, aventurierul militar Napoleon Bonaparte părăsise invincibil, până când excesiva sa ambiție i-a adus căderea. Supremația sa scurtă, dar impresionantă, a avut efecte de durată asupra istoriei franceze și europene.

Napoleon Bonaparte s-a născut în 1769 în localitatea Ajaccio, din insula Corsica. Educat la școlile militare franceze, tânărul Napoleon devine în 1785 locotent de artilerie. Planurile sale de viitor sunt însă afectate de revoluția franceză din 1789, care a dus la război cu restul Europei, căderea monarhiei și emigrarea multor ofițeri aristocrați.

În această situație armatele revoluționare aveau nevoie urgentă de militari abili, promovarea fiind mult mai rapidă decât în vremurile mai puțin turbulente. În decembrie 1793, faptele de vitejie ale lui Napoleon în asediul de la Toulon – deținut un timp de britanici – l-au făcut, la doar 24 de ani, general de brigadă.

Conducerea trupelor

Marea șansă a lui Napoleon s-a ivit doi ani mai târziu, când o mișcare regalistă din Paris amenința guvernul republican. Încredințat cu conducerea trupelor orașului, Napoleon și-a poziționat în așa fel artileria încât o rafală de mitralii i-au împrăștiat pe rebeli. Recompensa a fost comanda armatei franceze care lupta contra austriecilor în Italia.

Prima campanie a lui Napoleon în Italia (1796-97) și-a uimit contemporanii. Folosind admirabil armata revoluționară, care se deplasa ușor și trăia din bunurile oferite de pământurile întâlnite în drum, tânărul general înainta rapid, dejuca planurile adversarilor și lovea cu forță în punctele vitale. În ciuda superiorității numerice, austriecii au fost bătuți repetat, până când au fost nevoiți să accepte pacea.

În campania din Italia Napoleon și-a pus prima oară în practică geniul militar, talentele sale politice și flerul său pentru propagandă – dar și cinismul și asprimea sa. Zonele eliberate din Italia au devenit republici, dar în realitate erau tratate ca sateliți ai Franței; faimoase lucrări de artă italienești erau jefuite și trimise la Paris; fără nici o ezitare Napoleon a cucerit vechiul stat venețian și l-a cedat austriecilor ca parte a tratatului de pace final.

Napoleon s-a întors în Franța ca erou național. Însă Directoratul (guvernul acelor timpuri) vedea în el o posibilă amenințare și abia aștepta să scape de el. Din aceste motive, Napoleon a obținut cu ușurință permisiunea de a conduce o expediție în Egipt, împotriva

Portretul lui Napoleon Bonaparte realizat de pictorul neoclasic Jacques Louis David. Napoleon a fost un general genial, care a pus mâna pe putere în perioada Franței revoluționare, s-a încoronat împărat și pentru un timp a transformat Franța în puterea dominată a Europei. Unul dintre cei mai spectaculoși dictatori, el a remodelat instituțiile Franței. Stilul de administrație centralizată pe care l-a impus a supraviețuit până în secolul XX.

Imperiului Indian al Marii Britanii, dușmanul cel mai neînduplecat al Franței. La scurt timp după debarcarea lui Napoleon, în iulie 1798, flota sa a fost distrusă în golful Aboukir (bătălia de pe Nil) de forțele britanice comandate de Horatio Nelson. Deși francezii au obținut victorii asupra egiptenilor și turcilor, rezistența orașului Acre și o epidemie de ciumă a împiedicat orice avansare ulterioară.

Când Napoleon a aflat că o criză politică era pe cale de izbucnire în Franța, și-a lăsat armata în Egipt și a traversat riscant Mediterana. Deși expediția din India nu obținuse nici un rezultat semnificativ, faima aventurilor estice ale lui Napoleon i-au sporit reputația.

Napoleon pune mâna pe putere

La întoarcerea sa în Franța, Napoleon a aflat că Directoratul își pierduse popularitatea și avea dificultăți serioase. Nerăbdător să profite de situație, el a pus mâna pe putere în 18 Brumaire (9 noiembrie) 1799. A fost concepută o nouă constituție, aprobată de un ple-

biscit (referendum), care introducea un nou sistem politic, Consulatul, în care guvernul era condus de trei consuli. În realitate însă conta doar primul consul, Napoleon Bonaparte, mai ales după victoria de la Marengo în 1800, prin care îmbunătățise semnificativ poziția Franței în Italia. Ulterior succesele Franței au silit Austria să accepte anexarea malului drept al Rinului de către Franța și crearea de către aceasta a unor republici satelit în Olanda, Elveția și Italia.

Franța napoleonică

Devenind practic dictator al Franței, Napoleon a remodelat forțat instituțiile țării, iar modificările lui s-au simțit până în secolul XX. Printre creațiile sale erau centralizarea administrației, eficientizarea serviciului civil, crearea unei bănci naționale, reformarea sistemului de taxe, un nou cod de legi și un nou sistem educațional. Oricât de impresionante ar fi aceste realizări, ele favorizau mai degrabă accentuarea autorității decât a libertății și

Eti Medda

Louis Bonaparte
Regele Olandei

Jerome Bonaparte
Regele Westfaliei

Joachim Murat și
Caroline Bonaparte
Regele și regina Neapolelei

Napoleon Bonaparte
Regele Franței

Joseph Bonaparte
Regele Spaniei

▲ Armata franceză pătrunde în Italia. Cu ocazia invaziei din aprilie 1796, Napoleon le-a spus oamenilor săi: "Sunteți prost hrăniți și aproape goi... sunt pe cale de a vă conduce într-unul dintre cele mai fertile teritorii ale lumii. Înaintea voastră se află orașe mărețe și provincii bogate. Acolo vom găsi glorie, onoare și bogății." În mai puțin de un an Franța a întemeiat mai multe republici, a preluat Belgia și malul drept al Rinului.

● Europa în 1810, când Napoleon se afla pe culmile gloriei. Rusia era teoretic un aliat, dar relațiile cu Franța se răceau încetinciu, astfel încât în 1812 Napoleon optează pentru invazie. Pe această hartă sunt prezentate liniile pe care a avansat și s-a retras Marea Armată. Catastrofa din Rusia a însemnat începutul decăderii lui Napoleon.

Hulton Getty

● La încoronarea lui Napoleon, acesta a luat coroana imperială de la Papa Pius al VII-lea. Apoi a încoronat-o pe Josephine ca Împărăteasă a Franței.

● Napoleon și Țarul Alexandru s-au întâlnit lângă Tilsit în 25 iunie 1807 pentru a diviza Europa corespunzător sferelor lor de influență.

reprezentau o îndepărtare de la principiile revoluționare; de exemplu, femeile depindeau din nou de bunăvoința soților și taților lor.

O altă revenire la valorile tradiționale a fost Concordatul (înțelegerea) din 1801, dintre Franța și Biserica Catolică, care a pus capăt unui lung conflict. Franța a fost declarată o țară catolică, dar bineînțeles că Napoleon a ținut să se asigure că Biserica se află sub supravegherea strictă a statului.

Acestea și alte măsuri i-au determinat pe mulți dintre oponenții lui Napoleon din Franța să îl considere trădător al revoluției; deși el se considera moștenitorul autentic al revoluției. În realitate, se pare că el consolidase anumite câștiguri ale revoluției (dreptul de proprietate, egalitate în fața legii, oportunități egale), dar abolise o componentă principală a acestei revoluții: libertatea. Tipul de stabilitate oferită de Napoleon era, în mod discutabil, ceea ce francezii își doreau în 1800, după ani de schimbări și nesiguranță. Dar, la fel ca alte popoare au descoperit că dictatorii militari erau rareori satisfăcuți de stabilitate.

În 1802 popularitatea lui Napoleon atinge noi culmi prin semnarea unui acord de pace cu Marea Britanie la Amiens. Dar nici una dintre părți nu avea încredere în cealaltă și ostili-

tățile au izbucnit din nou în anul următor. În consecință, Napoleon a început să facă planuri pentru o invazie dincolo de Canal. Între timp el s-a autoproclamat împăratul Franței în 1804 și a întemeiat o nouă aristocrație ereditară, aleasă din rândul mareșalilor și miniștrilor săi. Un nou plebiscit, extraordinar de favorabil, oferea iluzia unei libertăți naționale, care se mai regăsea într-o anumită măsură în Franța – spre deosebire de restul Europei, unde Napoleon înscăuna diferiți membri ai familiei sale pe tronurile familiilor izgonite sau ale statelor nou create.

Zdrobirea coaliției

În 1805, Napoleon a trebuit să-și abandoneze planurile de a invada Marea Britanie, fiind nevoit să facă față unei coaliții continentale formate de Austria, Rusia și Suedia. În urma unei campanii militare remarcabile, Napoleon a dejucat planurile generalului austriac Mack la Ulm, forțându-l să se predea fără rezistență. Apoi a obținut o victorie răsunătoare la Austerlitz împotriva armatei unite a Rusiei și Austriei. Rușii s-au retras în grabă în timp ce austriecii au preferat să facă pace. Singurul eveniment care a umbrit triumful lui Napoleon a fost victoria lui Nelson asupra

DATE IMPORTANTE

1769

Nașterea lui Napoleon Bonaparte

1795

Napoleon înăbușă revoltele împotriva Directoratului (1795-99)

1796-97

Prima campanie în Italia

1798

Napoleon în Egipt

1799

Lovitura de stat din Brumar: Napoleon devine Prim-consul

1800

Austriecii sunt înfrânți la Marengo

1802

Pacea de la Amiens cu Marea Britanie; conflictul este reluat anul următor

1804

Napoleon devine împărat

1805

Bătăliile de la Trafalgar și Austerlitz

1806

Confederația Rinului; sfârșitul Sfântului Imperiu Roman; victoria asupra Prusiei; Blocada Continentală

1807

Bătăliile de la Eylau și Friedland; Pacea de la Tilsit cu Rusia

1808

Franța invadează Spania

1812

Experiența catastrofală a lui Napoleon în Rusia

1813

Bătălia de la Leipzig

1814

Franța e invadată; Napoleon abdică

1815

"Cele o sută de zile"; bătălia de la Waterloo; Napoleon este exilat pe insula Sfânta Elena

1821

Moartea lui Napoleon

flotelor franceze și spaniole, în bătălia de la Trafalgar; această victorie a oferit Marii Britanii supremația asupra mărilor.

Victoria lui Napoleon de la Austerlitz i-a adus supremația în Italia și i-a dat posibilitatea să refacă harta Germaniei, recompensându-și aliații și grupându-i într-o confederație a Rinului, care avea Franța drept protector. Vechiul titlu de Sfânt Împărat al Imperiului Roman, păstrat timp de mai multe secole de habsburgi, își pierduse acum semnificația, astfel încât Francisc, noul său beneficiar a renunțat la el și s-a numit doar Împărat al Austriei.

Blocada continentală

Steaua lui Napoleon se afla într-o continuă ascensiune. Când Prusia, oarecum întârziată, a declarat război, soldații ei cândva atât de elogiați au fost înfrânți înjosit în bătăliile de la Jena și Auerstadt (1806). Condițiile de pace erau dure. Ele includeau renașterea statului polonez, Marele Ducat al Varșoviei, din teritoriile care fuseseră cedate Prusiei în anii 1790. Din capitala Prusiei, Berlin, Napoleon a emis o serie de decrete ale viitoarei "Blocade

Continentală”, care urmăreau să lovească Marea Britanie prin singurul mijloc posibil – interzicerea importului de bunuri de proveniență britanică în Imperiul Francez, în speranța că distrugerea comerțului britanic va înghițea Marea Britanie.

Mai rămânea totuși un inamic de care Franța trebuia să se ocupe: Rusia. O confruntare sângeroasă și neconcludentă ce a avut loc la Eylau a demonstrat că Napoleon nu era invincibil; dar rușii au fost strașnic bătuti la Friedland în 1807. Iar când Napoleon și Împăratul Alexandru s-au întâlnit la Tilsit, conducătorul rus nu numai că a acceptat pacea dar a și propus o alianță.

La sfârșitul anului 1807 trupele franceze au ocupat și Portugalia, care s-a opus Blocadei Continentale. Anul următor Napoleon i-a păcălit și a obligat regele Spaniei și moștenitorul său să renunțe la drepturile lor, numindu-l apoi rege pe fratele său mai mare, Joseph Bonaparte. Dar mulți spanioli au refuzat să accepte o dinastie străină și în cele din urmă rezistența s-a răspândit și a degenerat într-un sălbatic război de guerilă, susținut apoi de expediția britanică condusă de Sir Arthur Wellesly (mai târziu Duce de Wellington). În timp, resursele și morală francezilor au fost drastic slabite de “ulcerul spaniol”.

Semne de nemulțumire

Aparent Napoleon se află pe culmile gloriei și ale puterii. Austria fusese învinsă încă o dată (în bătălia de la Wagram în 1809) și părea că în sfârșit va accepta inevitabila alianță cu Franța. Pentru a pecetlui alianța, Napoleon, divorțat de soția sa Josephine, s-a căsătorit cu o prințesă austriacă, care i-a dăruit moștenitorul de care avea atâta nevoie. Totuși, în Europa începeau să apară semne de nemulțumire. Napoleon adusese o serie de beneficii prin abolirea vechilor privilegii feudale; dar

acest aspect era umbrat tot mai mult de dominația franceză și pierderile economice provocate de Blocada Continentală. Blocada s-a dovedit o armă eficientă care a distrus industria britanică, dar în același timp a produs o serie de neajunsuri și suferințe lui Napoleon. Contrabanda s-a răspândit, impunând luarea unor măsuri severe din parte poliției. În aceste condiții imperiul lui Napoleon începea să fie văzut – chiar și de către cei mai loiali francezi – mai mult opresiv decât glorios.

Punct de răscruce

Aceste nemulțumiri nu puteau fi transformate într-o rezistență eficientă atâta timp cât armata franceză deținea supremația. Punctul de cotitură s-a ivit atunci când au apărut disensiuni între Napoleon și Țarul Alexandru. Hotărât să obțină supunerea Țarului, Napoleon a invadat Rusia cu o imensă armată multinațională, în 1812. După o confruntare lungă și sângeroasă la Borodino, rușii au adoptat o tactică victorioasă. S-au retras în loc să se implice în bătălie, atrăgându-și dușmanii în centrul friguros al țării. Chiar și atunci când Napoleon a pătruns în Moscova, Țarul a refuzat să se predea sau să lupte. Izolarea periculoasă a francezilor s-a intensificat atunci când o mare parte a Moscovei a ars, iar Napoleon nu a avut altă alternativă decât să se retragă. Hărțuit de frig, foame și cazaci, Marea armată s-a dezintegrat și campania s-a transformat într-o catastrofă.

Căderea Imperiului

După această campanie, Imperiul Francez a decăzut cu o rapiditate uimitoare. Marea Britanie a finanțat o nouă coaliție împotriva Franței care includea Prusia, Rusia, Austria și Suedia. Cu toate că Napoleon era un comandant extraordinar, sortii erau de data aceasta împotriva sa.

🔺 **Bătălia de la Waterloo, din 18 iunie 1815.** După revenirea din Elba, Napoleon a preluat controlul Franței, dar trupele aliate de 130.000 de membri au înfrânt armata de 72.000 de luptători a lui Napoleon într-o singură zi.

După bătălia de la Leipzig din octombrie 1813, Germania a fost pierdută definitiv. Olanda se răzvrătea, britanicii sprijineau eliberarea Spaniei, iar la începutul lui 1814, trupele coaliției au invadat Franța. În aprilie Parisul a fost ocupat, iar Napoleon silit să abdice. A rămas în continuare Împărat, dar doar în mica insulă mediteraneană Elba.

Întâlnirea de la Waterloo

Acesta ar fi trebuit să fie sfârșitul carierei lui Napoleon, dar întâmplarea are un epilog remarcabil. După abdicarea lui Napoleon, noul rege Bourbon al Franței a devenit nepopular, iar relațiile dintre foștii membri ai victorioasei coaliții s-au deteriorat.

Mizând pe acești doi factori, Napoleon a părăsit Elba și, la 1 martie 1815, a ajuns în Franța însoțit de o mână de oameni. A ajuns la Paris într-un marș triumfal, preluând puterea fără un singur foc de armă. Dar Europa i-a stat ferm împotriva și a doua sa domnie – “cele o sută de zile” – s-a sfârșit pe câmpul de la Waterloo, când francezii nu au reușit să înfrângă armata anglo-olandeză, condusă de Ducele de Wellington și în final au fost puși pe fugă de armata prusacă condusă de Blücher.

Napoleon a abdicat pentru a doua oară, dar de data aceasta a fost exilat pe îndepărtata insulă Sfânta Elena, unde a rămas până la moartea sa, în 1821.

În ciuda urii învingătorilor, Napoleon și-a lăsat amprenta asupra istoriei Europei. Legenda sa a rămas vie, dând posibilitatea unui viitor Bonaparte să întemeieze un nou imperiu, chiar dacă mai puțin impresionant.